

Saksa ajaloolane, sotsioloog ja filosoof Hans Freyer küsib aasta viimase numbril avaessee lõpus: kui tugevalt me kanname endas oma ajalugu, milles on sündinud ja meisse talletatud inimese vabaduse idee?

Vabadus võinukski olla selle Tuna märksõna, paraku on Eesti ajalugu praktikas olnud valdavalt vabaduse puudumise ajalugu. Õnneks on aga Eesti vaid osake maailmast ja teadmine, et kusagil on seda vabadust natukene rohkem, on aidanud meil alles olla.

Mida kõike pole priiuse nimel tehtud? Okupatsioonivõimudele on näidatud meelt, levitatud lendlehti ja õhitud nende sümboleid. Kui ei ole õnnestunud vabastada oma maad, on püütud saada põgenemise kaudu vähemalt isiklikult vabaks ja parema võimaluse puudumisel selleks isegi laevu hõivatud. Samas ei ole põgenemine ise veel alati tähendanud lõplikku pääsemist totalitaarsest mõttelaadist. Tuntud arhivaar Vello Helk, pääsenud neljakümnendatel Taani ja viibides viiekümnendatel Itaalias, oli ebameeldivalt üllatatud, et nii palju inimesi oli seal tollal Stalini ja kommunismi lummuses.

Vabaduse teed on paradoksaalsed. Ajal, mida maailmas tuntakse perestroikana ehk sisuliselt endise NSV Liidu vabanemise koidikuna, kratsisid kohalikud KGB tegelased kukalt, kuidas pidada ühtaegu kinni kuivast seadusest ja samas saada kätte sellesama totalitaarse riigi edasipüsimiseks hädavajalik valuuta Soome vodka-turistidelt.

See Tuna number ei ole siiski ühe märksõna alla viidav. Muidugi on lugeja vabaduse küsimus, kas ta suvatseb lähemalt silmitseda Eesti ainsa egiptoloogi sügavat erialast artiklit Egiptuse püramiididekstidest ja kas ta tahab omaks võtta teadmise, et veel vähem kui sada aastat tagasi erinesid eestlase hügieenikombed tänapäeva eurooplase omast nagu öö ja päev ja et umbes samal ajal nägi ilmavalgust esimene algupärane "Eesti kunstiajalugu".

Head aastavahetust! Tuna jätab endale vabaduse järgmisest aastast ilmuda uuendatud kujunduses.

Ott Raun

